"घुर्मी" उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत महेन्द्ररत्न बहुमुखी क्याम्पस
इलाम, नेपाली विभागको स्नातकोत्तर
तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थीः
दिनेश अधिकारी
महेन्द्ररत्न बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली विभाग
इलाम (२०६३)
सि.नं.-१३०६
रोल.नं.-५

शोध निर्देशक
उपप्राध्यापक : डिल्लीप्रसाद दुवाडी

"घुर्मी" उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन
त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी
तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत महेन्द्ररत्न
बहुमुखी क्याम्पस
इलाम, नेपाली
विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो
वर्षको दसौँ पत्रको
प्रयोजनको लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी :
दिनेश अधिकारी
महेन्द्ररत्न बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली विभाग,
इलाम

२०६३

स्वीकृतिपत्र

विभागीय प्रमुख
(बुद्धिप्रसाद घिमिरे) ....

शोधनिर्देशक
.(डिल्लीप्रसाद दवाडी) ....

(बाह्यपरीक्षक
(..............................) ....

मिति २०६३....................................

<u>शोधप्रबन्ध समिति</u>

शोधनिर्देशकको सिफारिस

"घुर्मी उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन" शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र एम्. ए.दोस्रो वर्षका शोधार्थी श्री दिनेश अधिकारीले मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । परिश्रमपूर्वक अध्ययन र विश्लेषण गरिएको यस शोधपत्रदेखि म पूर्ण सन्तुष्टि छु र आवश्यक मुल्याङ्कनका लागि महेन्द्ररत्न बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्न सिफारिस गर्दछु ।

मिति २०६३.........................

(शोधनिर्देशक)

....

डिल्लीप्रसाद दुवाडी

(उप-प्राध्यापक)

श्री महेन्द्ररत्न बहुमुखी क्याम्पस

इलाम ।

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु श्री डिल्लीप्रसाद दुवाडीज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । शोधकार्यजस्तो कठीन यात्रामा हिँड्दा उहाँको कुशल निर्देशन र सत्प्रेरणा नपाएको भए गन्तव्य पहिल्याउन यति सजिलो हुने थिएन । आफ्नो अमूल्य समयको पर्वाह नगरी उत्साहका साथ गर्नुभएको सहयोगले नै यो कार्य सम्पन्न हुन सकेको हो । यस अमूल्य कार्यका लागि म श्रद्धेय गुरुज्यूप्रति हृदयदेखि नै कृतज्ञता-ज्ञापन गर्दछु र चिरऋणी रहनेछु ।

मेरो शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधपत्र लेख्ने अवसर प्रदान गरिदिनुहुने विभागीय प्रमुख बुद्धिप्रसाद घिमिरे र आदरणीय गुरु श्री कुलराज निरौलाज्यूप्रति कृतज्ञता-ज्ञापन गर्दछु । शोधकार्यका क्रममा आवश्यक केही सामग्री उपलब्ध गराई बेला-बेलामा उपयुक्त सुझाव र प्रेरणा दिइरहनु हुने आदरणीय गुरु श्री गुरुप्रसाद पोखरेलज्यूप्रति ऋणी रहेको छु । शोधकार्यका लागि आवश्यक पुस्तक-पत्रपत्रिकाहरु उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालय तथा तेह्रथुम पुस्तक पसल, इलामप्रति आभारी छु ।

शोधकार्य सम्पन्न गर्न बारम्बार घचघच्याइरहने मेरा मित्रहरु रमेश शुभेच्छु लुइटेल, अर्जुन पौडेल तथा प्रेमसागर अधिकारीलाई हार्दिक धन्यवाद टक्र्याउँछु । शोधपत्र शुद्ध टङ्कन गरिदिने आई.टी.एस्. कम्प्युटर इन्स्टिच्युटका परममित्रद्वय राजेश चौहान र इन्दिरा घिमिरेज्यूलाई पनि आभार व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा, यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनको लागि श्री महेन्द्ररत्न बहुमुखी क्याम्पस इलाम नेपाली विभागसमक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

....

दिनेश अधिकारी
नेपाली विभाग
महेन्द्ररत्न बहुमुखी
क्याम्पस, इलाम ।

मिति २०६३ ....गते
शैक्षिक सत्र :२०६२-२०६३ ।

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद

शोधपत्रको परिचय

१.१. शोधशीर्षक
१.२. शोधपत्रको प्रयोजन
१.३. विषयपरिचय
१.४. शोधसमस्या
१.५. शोधकार्यको उद्देश्यहरू
१.६. पूर्वकार्यको समीक्षा
१.७. शोधकार्यको औचित्य
१.८. शोधकार्यको सीमाङ्कन
१.९. शोधविधि
१.१०. शोधपत्रको रूपरेखा

दोस्रो परिच्छेद

ध्रुवचन्द्र गौतमको संक्षिप्त परिचय

२.१. जन्म, जन्मस्थान तथा बाल्यकाल
२.२. किशोरकाल, युवाकाल, विवाह, शिक्षा तथा लेखन पृष्ठभूमि
२.३. प्रौढकाल
२.४. संस्थागत संलग्नता
२.५. भ्रमण
२.६. सिर्जनात्मक पक्ष
२.६.१. कवि
२.६.२. गीतकार
२.६.३. निबन्धकार
२.६.४. नाटककार
२.६.४.१. नाटककार
२.६.४.२. एकाङ्कीकार
२.६.५. आख्यानकार
२.६.५.१. कथाकार
२.६.५.२. उपन्यासकार
२.७. चिन्तक
२.८. सम्मान तथा पुरस्कार

तेस्रो परिच्छेद

ध्रुवचन्द्र गौतमको औपन्यासिक यात्रा र “घुर्मी” उपन्यासको स्थान

३.१. परिचय

३.१.१.	प्रारम्भिक चरण
३.१.२.	विकास चरण
३.२.	गौतमको “घुर्मी” उपन्यास

चौथो परिच्छेद

“घुर्मी”उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन, विश्लेषण र मूल्याङ्कन

४.१.	उपन्यासको खण्ड विभाजन र कथानक
४.१.१.	उपन्यासको खण्ड विभाजन
४.१.१.१.	उपन्यासका खण्डहरूको आधारमा कथानकको वितरण
४.१.२.	“घुर्मी” उपन्यासको कथानक
४.१.२.१.	कथानकको स्रोत
४.१.२.२.	कथानकको प्रकार
४.१.२.३.	कथानकको विकासक्रम
४.१.२.४.	कथानकको ढाँचा
४.२.	चरित्रचित्रण
४.२.१.	चरित्रहरूको वर्गीकरण
४.२.१.१.	लिङ्गका आधारमा चरित्रहरूको वर्गीकरण
४.२.१.२.	कार्यका आधारमा चरित्रहरूको वर्गीकरण
४.२.१.३.	प्रवृत्तिका आधारमा चरित्रहरूको वर्गीकरण
४.२.१.४.	स्वभावका आधारमा चरित्रहरूको वर्गीकरण
४.२.१.५.	जीवनचेतनाका आधारमा चरित्रहरूको वर्गीकरण
४.२.१.६.	आसन्नताका आधारमा चरित्रहरूको वर्गीकरण
४.२.१.७.	आबद्धताका आधारमा चरित्रहरूको वर्गीकरण
४.२.२	बढी महत्वपूर्ण पात्रहरूको थप चरित्रचित्रण
४.२.२.१.	चेतचन्द्र
४.२.२.२.	स्वस्ति
४.२.२.३.	गोविन्दचन्द्र
४.२.२.४.	धनुषचन्द्र
४.२.२.५.	महेशकुमार उपाध्याय
४.२.२.६.	विनोद
४.३.	“घुर्मी” उपन्यासको परिवेश
४.४.	“घुर्मी” उपन्यासको संवाद
४.५.	“घुर्मी” उपन्यासमा प्रयुक्त भाषाशैली
४.५.१.	शब्द तथा वाक्य चयन
४.५.२.	चिह्नप्रयोग
४.५.३	भाषाभण्डार
४.५.३.१	तत्सम शब्द
४.५.३.२	आगन्तुक शब्द
४.५.३.३	अनुकरणात्मक शब्द

४.५.३.४ उखान टुक्का १२१
४.५.४ शैली १२२
४.५.४.१ भाषिक शैली १२२
४.५.४.२ साहित्यिक शैली १२२
४.६ “घुर्मी” उपन्यासको जीवनदर्शन वा उद्देश्य १२३
४.७ समकालीन युगीन परिवेशीय चित्रण १२४
४.८ विसङ्गतिवादी -अस्तित्ववादी जीवनचेतना १२७
४.९ “घुर्मी” उपन्यासको शीर्षकको सार्थकता १२९
४.९.१ “घुर्मी” उपन्यासको शाब्दिक अर्थ १२९
४.९.२ “घुर्मी” उपन्यासको प्रतीकात्मक अर्थ १२९

पाँचौ परिच्छेद

उपसंहारः सारांश तथा निष्कर्ष १३१

सन्दर्भग्रन्थसूची १३४

(क) पुस्तक सूची १३४
(ख) पत्रपत्रिकाको सूची १३५
(ग) शोधपत्र सूची १३५

❖

सङ्क्षेपीकृत सूची

शब्दसूची

सङ्क्षिप्त रूप	पूर्णरुप
ने. रा. प्र. प्र.	नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान
सा. प्र.	साझा प्रकाशन
वी. पी.	विश्वेश्वरप्रसाद(कोईराला)
टी. भी.	टेलिभिजन
डा.	डाक्टर
त्रि. वि. वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
एस. एल. सी.	स्कुल लिभिङ सर्टिफिकेट
आई. ए.	इन्टरमिडिएट अफ आर्टस्
बी. ए.	ब्याचलर अफ आर्टस्
एम्. ए.	माष्टर अफ आर्टस्
पीएच्. डी.	फिलोसोफी अफ डक्टर
ई. स.	ईस्वी संवत्
पृ.	पृष्ठ

(ख) चिह्नसूची

चिह्नहरू	अर्थ
...	केही अंश छोडिएको
....	क्रमशः
/	वा, र